

אסיפת גליזנות

וארא חלק ב

דריא

CONTROLP

קונטרול פי, דפוס שמבין אותך

דברי תורה וחסידות

ניצוצי חיזוק והתרוממות במשנתו של האי חסידא ופרישא
הגאון הצדיק רבי אהרן מרדכי דוטנער זצוק"ל

פרשת
ארא
תשפ"ד

עובדין דאהרן

זכרונות מו"ד הגה"צ זצ"ל ממזמן הקדוש
מבעלזא זי"ע

(מכתבי הרה"ח רבי יהודה טרייטל בראנסדורפער שליט"א)

שאלתי האם זה נכון שבכל תקופת שהותו בפעסט לא קידש מרן זל הלבנה (דהיינו מסין תשיג עד טבת תש"ד), ואמר רא"מ שהוא שמע מהמקורבים שבכל שנות המלחמה לא קידש מרן זל הלבנה. וציין רא"מ ע"ז ע"פ מה דאיתא בפוסקים שצריך לעשותו כשהוא מבושם ובשמחה,

(והוסיף רא"מ דאחרים הי' מהדרין ועושין קידול בשנת המלחמה, אף לפני ז' שלמים, ע"פ המבואר בבאר היטב (סימן הרב סק"ד) בשם אור חדש, מעשה באחד שפגעו בו אנשים בלילה ורצו להרגו, וביקש שיניחו לו לעשות מצוה אחת קודם מותו, והלבנה היתה בחידושה וקדשה בכונה גדולה ועשה לו נס, כשדילג ג' פעמים כמנהגו ונשאו הרוח וניצול מהם, גם שמעתי שמי שיקדש הלבנה, מיום שקדשה שוב לא ידאג שימות באותו חודש, עכ"ל. וכתב הכף החיים (סימן תכו ס"ק יג) היינו שלא ימות מיתה משונה).

ובכתבי הרב מבילגורייא זל כותב, דבתקופת היות מרן מהר"ד זי"ע במונקאטש שאל פעם מהר"ד רבי שאול בראך זל אב"ד קאשוי את מרן מהר"ד איזה שאלה באיזה ענין הכלל, ולא שמע תשובה מבוררת, ורבי שאול דחק לקבל תשובה מבוררת, נענה אליו מרן מהר"ד זל בלשונו: מה אעשה כי מבראשית המלחמה זעה איך נישט די לבנה בטוהרתה, דהיינו שהוא זמן של הסתר גדול רחל וא"א לו להשיב תשובות מבוררות, ומוסיף מהר"ד מבילגורייא: ולפלא, שבאותה תקופה כאשר היו אומרים ל"כ א"א זל שישנה לבנה יפה ע"מ לקדש אותה, הי' משיב דאיתא בגמ' הרואה לבנה בחידושה מברך וכו', הלא אמרו הרואה דוקא. ומי יעמוד בסוד קדושים, זיע"א.

עובדות והנהגות

קורא אותו רק בשמו הראשון והשומעים או שהבינו ממי המדובר או שלא הבינו אז רק אח"כ ע"י חקירה ודרישה ממה שסיפר הגה"צ זל.

פעם אחת שחתי עם מו"ד הגאון מו"ה יוסף מרדכי (יוסל) ווייס זצ"ל אודות זה, ופקפק באמיתות הדברים, והסכמנו יחד אני הק' עם להבל"ח ר' יוסל זל שנעמוד על טיב הדברים, בערב כשבא הגה"צ זל לישיבה ישבו כולם יחד עם אני הק' להבל"ח ואולי גם הרה"ח מו"ה שמעון יצחק רעכניצער זל הי' שם, ובתוך הדברים את אשר צפיתי בא והגה"צ זל אמר "הערש וואלף האט מיר פארציילט (ידעט) כונתו להרה"ח המשב"ק מרה הערש וואלף פריעוואן זל, מעיר ב"ב) ושאל אותו אחד שהי' שם, "וועלכע הערש וואלף?" וענה הגה"צ זל עוד הפעם "הערש וואלף, הערש וואלף", ושאל הלה עוד פעם "וועלכער הערש וואלף?" וענה הגה"צ זל, "אז דו הערסט נישט, האב איך דאך נישט וואס צו רעדן, ע"כ, וכל זה לשמור על קפידת מרן זי"ע שלא לקרא לאיש בשם משפחתו כי אם בשם עירו.

ד) דבר פלא שראינו, ושמתו לב לזה הרבה פעמים, כי בימי הקיץ הלוהטים (חדשי תמוז אב) ובבית הגה"צ זל לא הי' מוזק ולא מאוורר, וגם לא חלון פתוח, והחום הי' ממש בלתי נשוא, והזיעה ממש שפך מעל פיניו במדה גדושה בסעודות שב"ק,

א) לאלו הבקיאים קצת בתורתו של מרן הקדוש מבעלזא זי"ע ידוע להם ביטוי הנורא של מרן זי"ע כשהזכיר יראת ה' "פחד ה' והדר גאון", וכשהגה"צ זל הזכיר תיבות אלו כששיין דברי מרן זי"ע (בליל או ביום שב"ק) בענין זה, רעדו כל אבריו רעדה של ממש, לא הייתי צריך לזה עיקוב ושימת לב, כי גם בי איש פשוט אחז פחד ממחזה זה.

ב) כאמור (לעיל אות לא) וכידוע, דיבר פעם דבר צחות כדי לסלק האמת שבדבר, כדרך צדיקים וחסידים הקודמים ואכמ"ל בזה, הגעתי פעם לארה"ק ביום ששי ערש"ק וסרתי מיד לביתו לקחת ממנו ברכת שלום, וידע גם ידע הוא זל שהנני בא לשב"ק (כי צלצלתי לפני השבת להודיע זה לכבוד משמשו הגאון בשנים האחרונות הרה"ג משה מרדכי הורוויטשיק שליט"א, וזכר לטובה זכותו הרבה והנשגבה על שימושו הנאמנה והנשגבה לאין ערוך) ואמר לי בצחות לשונו, "ביזט אודאי געקומען צום טשאקאווער רבי'ס לוי" (כי באותו יום נלב"ע הגה"צ מרה נפתלי הש' זצ"ל מטשאקאווא).

ג) ידוע קפידת מרן זי"ע שלא לקרוא לאדם בשם משפחתו (חזן אם שם המשפחה בלשון הק"י) כי אם בשם עירו, כי שם משפחה בלשון לע"ז הוא מודרכי העכ"ר, וכן נהג הגה"צ זל כל ימיו כשדיבר מאיש לא הזכיר שם משפחתו כי אם שם עירו, ואם שם עירו לא הי' ידוע הי'

וע"י הבעקישע או טיש'ס (אם ה' לט) העברנו הזיעה מעל פנינו שוב ושוב, הבגדים שלנו ממש דבקו אל הגוף מחום הלהוט, אמנם על פני הגה"צ ז"ל לא ראו שום אגלי זיעה, ואף פעם לא לקח מגבת וכיוצא בזה להעביר הזיעה מעל פניו, וידוע לידועים, דזה מענינים הגבוהים ורמים שזוכים רק יחידי סגולה.

ה) פעם בעמדי על מדרגות ישיבה"ק טשעבין, שאל אותי הגה"צ ז"ל, הנה כשמברך ברכה הרי הוא כאילו הקטו לו הדבר מן השמים לאכלו (ע"ע בש"ס ריש פרק כיצד מברכין, והארץ נתן לבני אדם, לאחר ברכה) וא"כ אם עושה ברכה למשל על דעת לאכול עשר תפוחים, הרי הקטו לו מן השמים כל העשר, ואם לא אכל הכל ולאחר שעה והיסח הדעת, רוצה לאכול את השאר צריך לברך עוד הפעם, ולמה הרי כבר הקטו לו מן השמים כל העשר תפוחים כשה' ברעתו לאכול כל העשר תפוחים בשעה הראשונה.

ותי' בשם אחד הצדיקים, כי כשעושה ברכה על פרי וכדו', הרי זה דבר המתמשך כל זמן שאוכל, וכאילו כל פעם שאוכל בשעה זו הרי זה כאילו מברך עוד הפעם הברכה הראשונה שוב ושוב, אמנם בשחסיח דעתו מלאכול, נפסקה ההמשך מהברכה ראשונה, וע"כ צריך לברך ברכה ראשונה עוד הפעם כשנמלך בדעתו לאכול שוב.

ו) סיפר לי עד תוכה שהי' אתו עמו בשמחה בבית אחד, והגה"צ ז"ל טעם מידי ממה שהוגשו שם, והי' שם רב אחד שכאילו תמה עליו שהגה"צ ז"ל אוכל בבית אחר, ואמר לו הגה"צ ז"ל בהאי ליטנא, "ב"י א יוד אין שטוב איז כשר" ע"כ, וע"ע בפרש"י יבמות ריש פרק האשה רבה, והרבה יש ללמוד מזה שלא להחמיר יותר מהמדה בלי שום טעם וסיבה.

ז) סיפר לי הרה"ח הישיש מו"ה חיים שטערן הי"ו (מוצאו מעיר מאקאווא, והגה"צ ממוקאווא שליט"א התאכסן בביתו כל פעם שבא לכאן לארה"ב) מפה עיר בארא פארק, שהי' אח לצרה עם הגה"צ ז"ל בשנות ראיתו רעה, ולאחר זמן זמנים טובא שהי' בארץ ישראל לבקר חשק לבקר את ידיד נעוריו הגה"צ ז"ל, וכשנדע לו שהוא בביהמ"ד כעת הלך לשם (לביהמ"ד הגדול בקרית בעלזא) ומיד כשנכנס פגש בהגה"צ ז"ל והוא הכירו מיד, ואמר לו "חיים שלום עליכם וואס מאכסטו, לאמיר גיין לערנען", והגה"צ ז"ל הי' עוסק אז בהלכות שבת הגדולה והעמוקה, והרה"ח הנ"ל אמר לו "אהרן מרדכי (שכאמור הי' ידיד נעורו, ובאותו גיל) איך דארף יעצט כאפן א פליגער אויף צוריק, איך האב נישט קיין צייט", ענה ואמר לו הגה"צ ז"ל, "דאך לאמיר עפעס לערנען" וכן הו', ואז"כ אף הרה"ח הנ"ל לדרכו לשדה התעופה.

הסיפור הנ"ל סיפר לי הרה"ח הישיש הנ"ל לפני כמה חדשים, כשישב שבעה ל"ע על אשתו החשובה רבת החסד ע"ה, נודעה בשמה הטוב בעירנו ב"פ.

רב המשמעת מהסיפור הנ"ל, דאף לאחר הרבה שנים שלא ראו זה את זה, ידע והכיר עמוקות הגה"צ ז"ל, דעיקר הקשר הוא ע"י לימוד התורה, לא סיפרו יחד דברים של מה

בכך ואף לא דברים של ממש, כי אם לימוד התורה היתה הקשר ביניהם, לקשר יחד את הידידות הישנה.

ואף גם זאת, דאף שהלה אף לדרכו ולבו בל עמו, עכ"ז פטור בלא כלום א"א, ואף מיעוט דברי תורה באיזה אופן והבנה שהיא, כדאי וכדאי, וזהו העיקר שבעיקרים בכל המצבים ובכל הזמנים, אני כשלעצמי נתעוררתי הרבה מהסיפור הנ"ל, ומי שידע והכיר הגה"צ ז"ל מיד יקפוץ ויאמר "דאס איז געווען ר' אהרן מרדכי ז"ל, א שאד א שאד".

ח) הייתי נוכח פעם אחת בליל שב"ק כשבן הגה"צ ז"ל, ידידי מנוער הרה"צ מספינקא שליט"א (מרה הערשל) הביא אתו אחד מחביריו לסעוד שם הסעודה, והוא לא הלך לבוש בשב"ק בבעקישע כי אם בחליפה רגילה (רעקל) ושאל אותו הגה"צ ז"ל, "ווי איז דיין בעקישע?", וענה ואמר לו "שבת גייט מען מיט א בעקישע", ושוב ענה הלה ואמר "ב"י אונז אין די משפחה גייט מען נישט אזוי, ס'איז נישט קיין שינוי מדרכי אבות צו טוישען?" וענה הגה"צ ז"ל, "ב"י דעם נישט".

ט) זכורני וכן שמעתי מכמה עדים נאמנים, שכשהלך הגה"צ ז"ל ללות את אחיו הגדול מו"ה יעקב בן ציון אבד"ק חליסה וצ"ל, הי' אז עש"ק שירה והי' אז שלג גדול בירושלים עיה"ק, והוא ז"ל הלך רגלי (בלי נעלים) בהשלג עד לחר הזיתים, ובחזרה, וחזר כשרגליו נפוחות וקפואות מקור, ובאותה ליל שב"ק התפלל בכותל המערבי כדרכו בקודש, פוק חזי מסירות נפשו וביטול ישותו בדברים העומדים ברובו של עולם, הלוואי שנוכח לאחוז בשיפולא גלימתו במקצת שבמקצת.

י) שחתי עמו פעם כששהה בארה"ב עם מי בילה הזמן בלימוד וכדומה, וענה ואמר לי "מיטן סאבאטהעליר רב (הגה"צ מרה יהושע כ"ץ) זצ"ל, אבי הגה"צ מרה חיים לייב שליט"א אבד"ק סעראדעליה) איז געווען א פארגעניגע צו רעדן אין הוראה".

יא) הגה"צ ז"ל גר בארה"ק יתר משבעים שנה, ועכ"ז נזכחת לדעת כמה פעמים, שזכר פיוטי היוצרות מיו"ט שני, וגם זכר דברי רבוה"ק מבעלזא הנוגעים ליו"ט שני, וזהו מן החידושי, כי אלו שגרו בארץ ישראל כה זמן הרבה ואין היו"ט שני נוגעת להם משתכחת מהם כל הדברים הללו באורך הזמן, אמנם בהגה"צ ז"ל נתקיימה דברי חז"ל בברכות פרק ה', מתוך שחסידיים היו תורתן משתמרת.

יב) כשהי' פעם בארה"ב, אמר לי אז שברצונו לבקר את האדמו"ר מראחמסטריווקא זצוק"ל, ושאלתי אותו אם גם אני יכול לבא, וענה לי הן, וכשבאנו לשם לא שאל שום שאלות פתח דלת אחר דלת עד שהגיע לחדר שהאדמו"ר הי' שם, וכשהאדמו"ר ראהו הניף שתי ידיו בשמחה רבה ונענע אותם לקראתו, "שלום עליכם ר' אהרן מרדכי, ר' אהרן מרדכי", וראיתי אז פגישה של אנשי מעלה וחביבות היוקדם בלבם, מהו, ואיך זה נראית.

(רשימות הרב יודא טרייטל בראנדסדארפער - לונדון יצ"ו)
מזכרות הגה"ח רבי ישראל מאיר קעניג שליט"א אב"ד יאקא ארה"ב)

ויטע אשך

ניצוצי חיזוק והתרוממות
משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן לידר זי"ע ועבי"א

עובדות והנהגות

יום חתונתו ויום שמחת לבו

את גודל השמחה שעלתה על גדותיה אצל רבנו ביום מתן תורה אי אפשר לתאר, וסיפר נכדו הרה"ג ר' צבי אשר שצ'יגל שליט"א שאינו יכול לשכוח איך שבחג השבועות תשנ"ט כשחזר רבנו לביתו לאחר מוסף נכנס הביתה כרוח סערה בריקוד סוער "עליונים ששו ותחתונים עלזו" בהתרגשות ושמחה אדירה בלי להירגע, ולא היה מאושר ממנו עלי אדמות.

וסיפר הרה"ח ר' מרדכי אסרייכר שליט"א ממה שראו עיניו, בשנה אחת שחל בה חג השבועות ביום רביעי, ולמחרת ביום חמישי בלילה מוצאי אסרו חג של שבועות מסר רבנו את שיעורו הקבוע כבכל ליל שישי. והנה לקראת סוף השיעור נכנס אברך אחד שהיה לבוש בבגדי שבת, או כי היה מבני חוץ לארץ והיה אצלו מוצאי יום טוב שני, או שנהג לבלוש בגדי שבת באסרו חג.

כך או כך, ראה אותו רבנו בבגדי שבת ואמר "הנה יש כאן חתן, הרי זה מעניני דיומא - יום חתונתו זה מתן תורה... והמשיך בהתלהבות "יום חתונתו, יום חתונתו, אה, לכזו חתונה זכינו אתמול בחג השבועות - חתונה עם הקב"ה, חתונה עם התורה, חתונה נפלאה..." כך עמד נרגש ונלהב דקות ארוכות מכך שראה חתן...

כל הנוכחים לא התאפקו מלחייך, כי האברך ה'חתן' חבש שטריימל ישן ומשומש, כך שלא עלה על דעתו של אף אחד שכך נראה חתן אך לדידו של רבנו אין כל זה נוגע, די לו בזה שראה אדם עם שטריימל וזה מזכיר לו את "יום חתונתו זה מתן תורה" ולבו כבר מתלהב ועולה על גדותיו מהתרגשות

ימי השוכבי"ם

תשובה ע"י התחזקות בשמירת שבת

יסוד גדול בתשובה הוא שמירת שבת כהלכתה ולהוסיף עליה מימי החול, וגם זה נרמז בפסוק זה 'וך תתית למאור', שיש המהדרין לעשותה כ"ז שעות, שהשבת עצמה היא כ"ד שעות, ותוספת שבת לפנייה כתב הב"ח (או"ח סי' רסא, וכ"פ מג"א שם) שצריך שתהיה ב' שעות, ולאחריה כתב השולחן ערוך (שם סי' רצג ס"א) שצריך להוסיף שעה כל שהיא, הרי בין הכל יחד כ"ז שעות. [ואלו שמוקבלים שבת יותר מוקדם כגון לפי מנהג ירושלים, ובמוצאי שבת מתפללים מעריב בזמן שיטת רבינו תם, יש להם כ"ז שעות בשבת עצמה, וזהו מן המובהר, והוא דבר גדול]. וגם בשביל לזכות להארת השבת צריך האדם להתייגע ולהכין עצמו כראוי, כמו שאמרו בגמרא (ע"ז ג.) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת'.

ובשביל שיוכל האדם להיות בכלל 'שומר שבת כהלכתה', נצרך ללמוד ולעסוק בהלכות השבת, כי בלא זה אפשר לבוא בקל לידי איסור שבת. וכמו שכתב הגה"ק בעל משנה ברורה זי"ע בהקדמתו להלכות שבת: "וכבר היעד בנו הגאון בעל אורים ותומים בספרו יערות הדבש, כי אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בורים היטיב." וצדיקים אמרו שזה נרמז בזמירות שבת (זמר 'יום שבתון') "יום השביעי זכור ושומר וכל פיקודיו יחד לגמור", שאם רוצה אדם לקיים "יום השביעי זכור ושומר" כהלכתו שלא יכשל חלילה, העצה היא "וכל פיקודיו יחד לגמור" - שילמד כל ההלכות והדינים של שבת, שרק על ידי כך יוכל להיות נוהר בשמירת השבת כראוי.

היום י"א אדר] יומא דהילולא של הרה"ק בעל אבני נזר ואגלי טל מסוכוטשוב זי"ע, ובהקדמת ספרו 'אגלי טל' כתב, שלכך הקדים להדפיס ספר זה על הלכות שבת בראשונה, כי העיקר

הוא לברר וללבן הלכות שבת, שיש לזה מעלה גדולה. שהרי אמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) שהשבת שקולה כנגד כל המצוות, וממילא כל השומר שבת כהלכתו הרי הוא כאילו קיים כל התורה. והנה אמרו חכמינו ז"ל (סוטה לז.) שעל כל מצוה ומצוה נכרתו ארבעה בריתות, דהיינו ללמוד וללמד לשומר ולעשות, ומבואר מזה שללמוד וללמד הוא גם כן מחלקי המצוה, ואם כן כמו שהחלק של לשומר ולעשות של מצות שבת שקול כנגד כל המצוות, כמו כן החלק של ללמוד וללמד של הלכות שבת גם כן נחשב כאילו לומד ומלמד כל המצוות.

[ואמנם ספר 'אגלי טל' הוא רק על הי"א מלאכות שבסדר הפת, אך בתשובותיו (אבני נזר סי' קלג-רמה) כתב ברור (עוד מלאכות] והוא כמו ח"ב של אגלי טל], ובסיום מלאכת מלבן (שם סי' קסט) כתב ז"ל: "ובזה אצא ואשבח להגומל לחייבים טובות שזכני לברר וללבן ביאור מלאכת מלבן, והוא יטהר נפשותינו מכל לכלוך וטומאה על ידי שריה במי דעת] ששם מדבר מענין שרייתו זהו כיבוסו יעו"ש] ויזכנו לשוב בתשובה שלימה לפניו ונזכה לטהר לבנו כתנות אור בכסוס"י וכו'. עד כאן לשונו].

ועוד כתב בספרו אבני נזר בתשובה (או"ח סימן תקסו) על איזה מקום שנכשלו בכמה איסורי שבת: "ואילו הייתי שם הייתי לוחם אתם מלחמת מצוה, אפשר אף למסור נפשי. וה' יטע בלבבינו אהבתו ויראתו אמן. ודע, כי זכות שמירת שבת כהלכתה, מלבד השכר הגדול - 'עין לא ראתה', מסוגל למנוחה בעולם הזה".

ובאמת, שמירת שבת אינה רק בקיום הלכותיה וזהירות מעשיית מלאכות כראוי, אלא כמו שכתב בנועם מגדים על הפסוק (שמות לד כא) 'ששת ימים תעבוד וגו' ובחריש ובקציר תשבות', שהתורה רמזה לנו במקרא זה דבר גדול, שמהפסוק (ישעיה נח י) 'ודבר דבר', למדו חכמינו ז"ל (לשבת ק"ג): שלא יהא דיבורך

עד שכל כולו נעשה מקשה אחת של "יום חתונתו זה מתן תורה". אשרי עין ראתה כל אלה.

במעליו יתנבר נער

כבר מילדותו החלה לבעור בקרבו אש אהבת התורה במידה מופלגת, וכפי שסיפר פעם שבחודשים שלמדו בתלמוד תורה פרק 'שור שנגח את הפרה' התקשה להירדם בשנתו מרוב השתוקקות מתי יוכל כבר לחזור ל'חיידר' להמשיך ללמוד. ושאל אותם פעם הרה"ה ר' פנחס נפתלי ענגלענדער שליט"א, כמה זמן נמשכה תקופה זו, והשיב לו "כמה חודשים"...

כל ימי הפליא את מתיקות הסברתם של מלמדיו איך שידעו להמתיק לילדים כל קטע גמרא ותוספות, והיה חוזר לעתים במיאוריהם במה שלימדוהו בערגה וגעגועים. ופעם סיפר בהתפארות דקדושה שהמלמד שלימדו את אותיות הא"ב היה זקן מופלג מרואי פני ה'יסוד העבודה', והפליא את מעלותיו בהכנעה ושפלות עד הקצה האחרון.

וניתן לומר, שלא פחות ממה שדבר זה מלמדנו על המלמדים המופלגים, זה מוכיח על מעלתו של התלמיד, שהרי רבנו לא היה אז היחיד בכיתה... וכדי לזכור כל החיים את מה שלימדוהו רבותיו בשנותיו הצעירות, ולזכור את המתיקות שנלוותה אז ללימוד בעודו ילד קט, מוכרח להיות שכבר בהיותו ילד רך בערה בו אש התורה ואהבתה נקבעה בלבו כבר מאז.

לא הצליח לעצום עין כל הלילה

פעם הגיע לרבנו אחד מנכדיו ייבדל לחיים טובים לספר לרבנו בשורה משמחת - שמחר הם מתחילים ללמוד

בתלמוד תורה פרק 'החובל', זה הרי הדברים שמשמחים את סבא, ידע הנכד.

הוא הביא לרבנו בשורה טובה ורבנו החזיר לו במתנה מיוחדת ונדירה - סיפור על עצמו...

סיפר לו אז רבנו, שכשהוא היה ילד בתלמוד תורה והמלמד אמר להם "מחר מתחילים ללמוד החובל", לא יכל לעצום עין כל הלילה מרוב התרגשות!

כל הלילה רק הגה במוחו על הפרק החדש שיתחיל מחר, וכך שכב בלי שהצליח להירדם. לפנות בוקר בעודו ער ונרגש, שמע קול תורה של אחד השכנים שכבר השכים קום לעבודת הבורא, הרגיש רבנו שהוא כבר לא מסוגל להישאר במיטה, ומיד התלבש וקם והלך לבית המדרש להתחיל להכין את פרק החובל...

כשרק הזכירו שמתחילים 'גיטין'

וכן סיפר נכדו, ששנה אחת כאשר עלה כתה הגיע ואמר לרבנו שמחר הם מתחילים מסכת גיטין, התלהב רבנו ונעמד והתחיל לקרוא בעל פה מזכרונו "ומביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ... מאי טעמא רבה אמר לפי שאין בקיאין לשמה" וכו'. תוך כדי שהוא קורא פתח הנכד מסכת גיטין וראה שהוא קורא את העמודים הראשונים בעל פה אות באות במהירות ובלהט, כשתוך כדי קריאה עצם את עיניו ורקע ברגלו בדביקות כמו ב'נשמת'. היה זה שיעור חי איך צריך לזכור את התורה וביאזה אופן יש ללמוד אותה כנתינתה מפי הגבורה.

קל כזה משיג מחילת עוונותיו, לכן וודאי זוהי מתנה טובה מאוד. וענין זה כתבו גם בתשובת הריב"ש (ראה סי' תקנ"ג).

גם מעלה גדולה יש ללימוד התורה ביום השבת, כמו שמובא בשם האר"י הק' (בן איש חי פרשת שמות שנה שנייה) שלימוד התורה בשבת יש לו קדושה אלף פעמים יותר מבימות החול, וזוהי זכות גדולה מאוד. וכאשר אמרנו לעיל כי ביום השבת יש ז"ך שעות, נמצא שהעסק בתורה בשעות אלו הוא שווה לאין ערוך.

ואף כי באמת אין ביכולת האדם לעסוק בתורה ממש בכל יום השבת, מכל מקום גם דברי הרשות שמקיימים בשבת כעונג שבת, ואפילו השינה בשבת, כשנעשים למען יהיה אחר כך יותר כך לעבודת ה', גם הם משובחים וטובים וכמו שיסד הפייטן (ומירות ליל ש"ק זמר 'מה ידידות') 'והשינה משובחת כדת נפש משיבת'. וועל דרך שמפרש המהר"ם ש"ק על הפסוק (תהלים א ב) 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה', שיהודי שעושה את כל חפצו ומעשיו מתוך תורת ה', אזי אפילו מה שעוסק בדברים גשמיים כאכילה, שינה, עבודה לפרנסתו וכדומה, מאחר שעושה זאת כדי שיוכל ללמוד תורה במנוחה, נחשב לו גם זאת, כיגיעה בתורה יומם ולילה בלי הפסק.

של שבת כדיבורך של חול, ושיטת רבינו תם) שם תוספות ד"ה שלא) שאין הונוה לדברי איסור אלא שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול, והביאו המעשה המובא במדרש (ויק"ר לד טו) (בירושלמי) שבת עה: שאמו של רבי שמעון בר יוחאי כאשר היתה מדברת דברים מיותרים בשבת היה אומר לה 'שבת היום' והיתה שותקת. וחובה על כל אדם להזהר בזה כי אין זה ממידת חסידות כלל, רק לולי זה אינו בכלל שומר שבת, וזהו שרמזה התורה כאן, 'בחריש' - לשון שתיקה [כמו 'אתם תחרישון' (שמות יד יד)], 'בקציר' - לשון קיצור, היינו שלא תחשוב שתהיה שומר שבת בשביתה ממלאכה בלבד, אלא 'בחריש' יש לשתוק לגמרי, ואף בדיבור המותר, 'בקציר' - תקצר ואל תרבה בו, ואז 'תשבות' - תהיה שומר שבת כדת. וראה שם דברים מבהילים בזה.

ועל פי זה מפרש בערבי נחל (סוף כי תצא) הטעם שנקראת השבת 'מתנה טובה' (שבת ט): יותר משאר מצוות, על פי מה שאמרו בגמרא (שם קיח): כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, ומבואר, שהשבת יש בה ענין גדול של כפרה ואפילו על איסור עבודה זרה שהיא איסור סקילה, והנה קיום שמירת שבת כהלכתה היא באכילה ושתייה וביטול מלאכה רק שיעשה לשם שמים ושלא ידבר דברים בטלים, היש ח"ך מתוך מזה שבעד דבר

שקלחת פנינים

גלויה

פרשת
וארא
תשפ"ד

פניני תורה וחסידות מאת כ"ק הרב הצדיק
רבי מנחם מוּנדג'ער אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה

בספה"ק נועם אלימלך עמד על הקושיא שנתקשו בזה הרבה מפרשים, מהו הקו' בכלל, הרי זה שבני ישראל לא שמעו אל משה מגלה הפסוק בפירוש שהיה רק מקוצר רוח ומעבודה קשה, וזה לא שייך כלל אצל פרעה, ומבאר הנועם אלימלך דבר נפלא ונורא שאצל צדיקים אין עושים שום דבר לטובת עצמם^א. רק לשם הש"ת ואף בעת צרות כשעומדים בתפלה ובתחנונים אין להם שום פניות בתפלתם לטובתם אלא כל כוונתם הוא למען הש"ת בלבד, כי בכל צרתם לו צר (ושפיעה טו) וכמו כן אלא על גלות השכינה שהיה עמהם במצרים, כי כבר ידעו ישראל שעיקר הצער והתפלה צריך להיות על שהשכינה מיצר במצוקתם, ומצטערת בצערם של ישראל, וצריך לעורר רחמים לגאולתה השלימה, אך בני ישראל חששו שכאשר ישמעו הבשורה טובה שעומד הקב"ה להוציאם מבית עבדים אולי יתעורר בקרבם איזה פניה וישמחו בבשרם הטובה שמחה גופנית לטובת עצמם, וא"כ עלולים ליפול ממדרגת השם, שמקודם לא התפללו אלא עבור כבוד השכינה בלבד, ולכן סרבו ואטמו אזניהם לשמוע את דבר משה רבינו^ב, אמנם ממשוך הנועם אלימלך שמצד האמת י"ש שמחה יכולים להכניע את הקליפות, וכאשר יש שמחה הקליפות נכנעים במהרה, וזה טען

משה רבינו להשי"ת הן בני ישראל לא שמעו אלי והטעם היתה מקוצר רוח ומעבודה קשה, כי עתה קצרה רוחם בעבודתו הקשה וחוששים שתבא להם שמחה לשמע הבשורה הטובה שבפי, ולכן אינם רוצים להטות אוזנם אלי, ואמנם אכן טוב הדבר הזה שבני ישראל לא רצו ליפול ממדרגתם ולשמוח בהנאת גופם, אבל מ"מ כל זמם שעם ישראל עדיין נשארו בעצבות ולא היה להם שמחה א"כ איך ישמעני פרעה שהוא ראש כל הקליפות, והרי א"א להכניע את הקליפות ללא שמחה, ועל דרך זה מבאר את הפסוק רצון ראינו יעשה, לפעמים מכניס הקב"ה רצונות גשמיים לצדיקים^ג, והנימוק הוא שע"י שיקויים רצוננו יבוא לידי שמחה ובכך יוכל להפיל הקליפה בקל. וכמו"כ הרה"ק רבי מנחם מנדל מויעטפסק ז"ע (בספה"ק פרי הארץ מבאר בזה רעיון נורא על פי ענין העבודה האמיתית, כי כל צדיק צדיק כוונתו ורצונו בכל מעשיו לעשות נחת רוח לבוראו, ואפילו כשהקב"ה כבר מבטיח לו כל הטובות עדיין מתירא שמא יכשל בהרהורי גאווה מזה גופא שזכה לשמוע הבטחת השכר מהבורא ית' עצמו, ודואג שלא יביאני הדבר ח"ו לידי התרחקות מאתו ית"ש, וזה ענין הפחד שנתירא בו יעקב אע"ה^ד.

פניני מנחה

א. היה לי עובדא נוראה עם הגה"צ רבי ישכר בער דאנבער מבאניע זצ"ל שהיה חשוך בניים ל"ע, פעם אחת שאלתי אותו למה מעולם לא ביקש מאתנו שנתעורר בתפלה בעבורו, הרי נא וישבים באהר"ק ונמצאים שם הרבה מקומות הקדושים, השיב לי: "דער איבערשטער האט קינדער, נאר איך האב נישט, כ'אב נאיש געזעהן ביי מייע זיידעס און ביי מייע רבי'ס מ'אל בעטן פאר זיך! פאר זיך האט מען נארגיטש געבעטן!"

ואמנם זהו מדרגה של צדיקים ובעלי מדרגות וכמו שכתב הנועם אלימלך, וראיתי בני עליה והמה מועטים, אבל כשמדברים מאנשים פשוטים כמונו, הרי אדרבא יש לדעת כי תפילה בעת צרה הרי הוא דאורייתא, וכשמרגיש האדם שחסר לו איזה דבר, יש לו לבקש הדבר מהש"ת, ומקיים מצות עשה דאורייתא והשי"ת ימלא משאלתו לטובה ולברכה.

ב. ענין נשגב זה זכינו לראות עבודת יומיומית אצל רבינו הגדול הרה"ק ר' יהודה'לע ז"ע שכל תורתו ותפלתו היה בתכלית הדביקות בלי התערבות של נגיעה כלל, ממש לא היה לו שום פניה אחרת, כ"א לשם הטוב בלבד, לעשות רצונו יתברך בלבד, ולא רצה לקבל שום שררה או שיחשיבו אותו יותר ממש מאס בזה וכדאייתא על נחום איש גושן שסבל יסורים הרבה, אבל בידועי שזה רצון ה' לא הסתכל על כלום, כי זהו טוב. בדרך כלל בערב שבת קודש או לפני כל מצוה השתדל לעשות דווקא הדברים הנראים כשוליים, כגון לסדר הבית ולהוריד האבק עם שמאטע, וכן צחצח בעצמו נעליו, והוציא התקע מהמקדק, בהתרגשות ובתלהבות, ואמר פעם שואה להכין דברים אלו לטובת, שנראים פחותים וקשה ליצר הרע להתנגב לשחד את האדם שיעשה אותם כבפניה לתועלת גשמיית^ה.

וענינים אלו כמו שכתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת פנחס, ד"ה וברך מוסר) מביא מספר עוללות אפרים (מאמר קטן) לפרש הפסוק (יברים י, כ) בבלתי סור מן המצוה מימן ושמאל, כי התורה משפיעה אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד (משלי, טו) ולזה אמר שלא יתכוין ל'ימין' או ל'שמאל', אלא כדי לעשות רצונך אלקי חפצתי.

זהו פ"י תכלית הטוב, והוא ממש לא לעומת זה עשה אלקים, מה שראינו עכשיו רע בתכלית, שאין לערבי שום הנאה ועושה את רק לשם תכלית הרע (נאמרו אחרי פיגוע ה"י) זה בלא למדינו ולתבוע מאתנו ג"כ בעבודת הטוב, לעבוד בלא שום פניה, אבל לעבודה הזו צריך שיחא ממינות נפש, ומאובי תחכמי כמו זה ה'מתאבד' מספר נפשו על הרע לשם תכלית הרע.

ג. אמנם יש לזוהר שלא תפגום באיכות המצוה מחמת חשש זה וכמו שהרה"ק ר' יהודה'לע ז"ע סיפר מעשה שהיה בישיבתו של הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שפעם אחת הסיקו התלמידים ביניהם שהיריחא דאורייתא גורם להם ליהנות מלימוד התורה ונמצא שהתורה נפגמת ומתבטלת ע"י הנאות הגשמיית ואין לה לשמח באמת, וזמנו וגמרו שמהיום והלאה ישבו כל אחד על מקומו הקבוע ולא יתקבצו עוד חבורת תלמידים בביהמ"ד כדי לחדד ולפלפל ביניהם את הנלמה, פעם נכנס הראש הישיבה לביהמ"ד והבחין בהנעשה, והדבר לא מצאו כל בעיניו, ועל כן אמר להם "אכן יש כאן הרבה לשמה אבל אין כאן תורה כלל" והכוונה היא, שתורה בלא דאורייתא אינה תורה, וכמו כן מצוה בלא התלהבות אין לו שום ריח, ואידרא מצוה הנעשה בתלהבות חשובה עשרת מונים מצוה וביעה.

ד. הרה"ק ר' יהודה'לע ז"ע היה אומר שאף הגאה גשמיית שכתב הנועם אלימלך אין משמעותה להנאה גשמיית כאכילה ושתייה, כי סיפוק גופני אינו נקרא שמחה, ושמחה שייך רק בדבר רוחני ומה שנראה שייך שמחה בדברים גשמיים אין זה שמחה אמיתית אלא שמחה חיצונית גרידה, אמנם לפעמים נכנס בצדיקים הנאה עצמית וסיפוק מדברים רוחניים, וזהו כוונת קדשו בדבריו הקדושים

ה. וכמו ששמענו מרבינו האמרי חיים ז"ע בשם ד"ו הרה"ק העטרת ישועה מודיקוב ז"ע על מאמר חו"ל (במותס, א) תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון, וביאר העטרת ישועה, 'צדיקים אין להם מנוחה', שאין להם מנוחת הנפש ושביעות רצון, 'לא בעולם הזה', הן כשנותנים לו עולם הזה, ולא בעולם הבא, גם כשנותנים להם עולם הבא עדיין אין להם מנוחה, כי מה צריכים הם, רק דבר אחד, 'יראה אל אלקים בציון', שכבר יתגלה כבוד שמים בעולם.

ו. והרה"ק רבי מנדל'ע ז"ע אחו ועמד בגודל מדרגותיו בדבריו הק' שהשאייר לנו מורשה בספריו הק', כמו שמסופר, כי קודם נסיעתו הידועה להשתקע בארץ ישראל כשהלך להפריד מכל צדיקי דורו ונתקבל אצלם ככבוד גדול, אח"כ בעת נסיעתו נקלעו לסערה גדולה והסמינה הישיבה להשבר, התפלל אז הרה"ק ר' מנדל'ע ז"ע ואמר, 'רבינו של עולם, זכור נא את גודל היסורים שהיו לי כאשר גדולי הצדיקים נתנו לי את כל הכבוד הגדול, וכל זה הייתי מוכן לסבול רק עבור הזכיה להגיע לארץ הקודש'!... ומי נדח הים מועזפ. ידוע כי מרן הבעל שם טוב הקדוש ז"ע קודם הסתלקותו הבחינו התלמידים ששפתותיו מלחשין דבר מה, וכשהיו אונם לשמוע דבריו, שמעו אותו מתפלל "אל תביאני רגל גאווה". והיה הדבר לפלא שאחר כל מדרגותיו הנוראים בשעה שכן עצמו להתדבק בחיים, לא התפלל אלא תפלה פשוטה שלא יבוא לידי גאווה חלילה. אלא אמרו

זאת היהודיה

בליל שב"ק אחר התפילה בביהמ"ד דושינסקיא נגשו אל הרח"ק ר' יהודה'לע ז"ע כמה מנכדי החתם סופר (הגה"ח ר' יעקב עקיבא שישא ואחיו הגה"ח ר' שמואל בנימין ז"ל) וצווה להם להקרות מתוך הספה"ק על פרשת השבוע ולפעמים העיר להם כדרכו שדיימוק יותר בלשון החת"ס, או כך לומדים חת"ס? כך 'אומרים' וכדו' והיה מאריך בדברי שיחה על הענין בדברי החת"ס שהקריאו לפניו.

לאחר שעברו המצפלים לומר שבתא טבא התיישב על מקומו והתחיל לומר לעצמו, הזמר צמאה נפשי [בנוסח וויזניץ] בבכיות, והיה תקופה שהיה מזמר גם מנוחה ושמחה האריך (היה בקי היטיב בניגוני מנוחה ושמחה של וויזניץ והיה משוררם בניגונים שונים בדיוק להפליא) ולעתים חזר על הניגון אף שני פעמים, ואח"כ היה אומר שיר השירים בדבוקות קודש, ובד"כ כאשר סיים התחיל לומר שוב פעם נוספת, ולפעמים אף ג' פעמים והיה עוצר הרבה בפסוקים מסוימים, ולקח לו זמן רב.

בדרך כלל אם היה אחד ממקורביו עושה שמחה כגון שלום זכר, או כאשר היה רוצה ללכת לביקור חולים היה הולך בליל שבת קודש לאחר התפילה, ושוהה כמה דקות בבית הבעל שמחה, ולאח"כ חזר לביתו, כמו"כ כאשר הרח"ק ר' איציקל מפשעווארסק ז"ע היה בשבת בעיה"ק ירושלים, הגיע ר' יהודה'לע לבקר אותו בליל שב"ק לפני קידוש ושהה זמן ארוך במשך כשעה ודברו סיפורי צדיקים, ואח"כ אמר לו ר' איציקל, נו הרי רוצים לעשות קידוש, נענה ר' יהודה'לע על זה הרי מחכים, והמשיכו לשוחח בדא"ח, לאחר זמן נענה שוב ר' איציקל נו הרי רוצים כבר לעשות קידוש ונעמד ר' יהודה'לע ופנה לצאת והמתין בחוץ עד שמע שר' איציקל התחיל לקדש, ואז כשהתחיל הרח"ק קידוש נכנס בחזרה.

דבר זה היתה מיסודי החסידות, והוא לך לשון של הרח"ק בעל האוהב ישראל ז"ל (פרשת לך לך) "אכן שורש הדבר הוא כך, דודאי עיקר עשיית איה מצוה או איה עובדא הוא שורה יעשנה האדם בשום פניה לטובת עצמו ח"ו, רק שיהא במחשבה זכה וטהרה ונקיה לקיים דבר המלך מלכו של עולם, והא מה שיהיה, ואחר כוונתו הלה הן הן הדברים, ועקר יתנחין של אברהם אבינו ע"ה היה, שמחשבתו היתה זכה ונקיה וטהרה בלי שום סיג ופסולת ח"ו לכוון בהליכה זו שום דבר לטובתו ולהנאתו, הגם שידע באמת שימצא לו מזה כל טוב כמו ששמע מפי השי"ת, עכ"ו לא השיג על זה, והסיח דעתו לדבר אחר היינו רק לקיים דבר, ה' ולעשות נחת רוח ליוצרו שיתגדל ויתפרסם אלקותו ית' לעיני כל הברואים בכל מקום בואו, זהו עיקר כוונתו בהליכתו זאת".

עבודת ימי השבוב"ם

כתבי הארז"ל (שער רוח"ק, דף כג, א) איתא, שיש מנהג קדום בכל ישראל להתענות ארבעים יום בימי השבוב"ם, ובספרי הקדמונים הובאו דברים נשגבים במעלת התענית בימי אלו והוא גם במונח אברהם (סוף סימן תרפה), ושמעתי ממנו"ח ז"ל שעוד זכה להכיר אודם מאיש ירושלים של מעלה שהיה מתענה בימי השבוב"ם משבת לשבת, אך אצל רוב ההולכים בדרך תלמידי הבעש"ט חק' לא החזיקו מתעניות ובפרט בדורנו אנו שהדורות הלשים, וסברו דאדרבה התעניות והיסגופים מחלישים את הגוף ואת הנפש, והעדיפו לעסוק בתיקונים אחרים, כמו תענית הארבע"ד היינו לקדש עצמו ולמנוע עצמו מפעם לפעם תוך כדי אכילה ושתייה, שעל זה אמר הרב"ד שבעודה זו חשובה יותר מהתענית, וכדומה בשאר ענינים של קדש עצמו במותר לך, וזהו בכלל תיקון ברית הלשון המכוון נגד ברית המעור כידוע".
וכמו שכתב בספה"ק נועם אלימלך (פרשת קדושים ד"ה ובקשרם) כתב וזלה"ק: "לא תכלה פאת שדך, שהנשמה נקראת שדה וכו', לא תכלה אותה ע"י שתסגוף אותה בתעניות וסיוגים יותר מדאי, רק הכל בהשכל, כדי שלא תכלה את נשמתך שאל תוכל לעבוד הבורא ב"ה על ידי חלישות כתב וכו'", עכלה"ק. וכן כתב בספה"ק **מאור ושמש** (הפגרת שבת טובה, ד"ה שובה) כתב וזלה"ק: "ובפרט בדורות האלו צוה לנו אדמו"ר הרב האלקי הקדוש מו"ה אלימלך [מליז'ענסק] זצוק"ל, לכל יתענו יותר ממה שציוו החכמינו ז"ל, כי כשל כח הסבל לטובל התעניות והיסגופים ואין באפשרות לקנות שלימות ע"י סיוגים", עכלה"ק".

פניני מנחם

הצדיקים, כי הבעל דבר עמל כל ימיו ללכדו ברשתו, ומשלא עלה בידו להכשילו, ביקש להביאו לידי גאון, ומשראה שגם זה לא עלתה בידו, ביקש להביאו לידי גאון עכ"פ קודם הסתלקותו מן העולם, והעביר לפני עיניו כל מעשיו הטובים ופעליו המרובים במשך כל ימי חייו כידוע מספה"ק, והראה לו גדול השכר שעתידי לקבל בעולם הבא, והתירא הבעל שם הקדוש ז"ע שלא יבא על ידי זה להתגאות ומחמת כן התפלל וביקש 'אל תבואני רגל גאון'.

ז. עוד סיפר מו"ח ז"ל שהיתה אשה זקנה אחת מעדת הספרדים שריתה ניהגת להתענות בימי השבוב"ם משבת לשבת, ואחר קבלת שבת היו נכנסים לקדש אצלה ואז היתה טועמת כוס חלב. ופעם ספרו לה **למרא ארעא קדישא הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד ז"ע** ושאלו אותו האם כלל יש ענין ושייכות לנשים לתקוני שבוב"ם, השיב דמאחר שבוב"ם אינו מקיף דברים בצניעות הלבשו, היו גרמא בניוקן שפיר ש' גם הן כל חלק בתיקון השבוב"ם.

ח. מספרים על הגה"צ ר' נחום **אדינע זצוק"ל** שהיה דרכו להתענות בימי השבוב"ם משבת לשבת, אבל בעצמו באמצע השבוע או אפילו בליל שישי משהרגיש שאין דעתו מיושבת לו מחמת התענית מיד ומפריע לו ללימוד קצות החושן, אמר לב"ב "חבא לי קאווע" ומשאלו אותו הרי כבר סמוך נראה לשבת אמר שהרי כל ענין הסיוגים הוא לטובת עבודת השי"ת ולא להיפך ח"ו, וכיון שהרגיש שהחולשה גרמה לו הפריעה בלימוד התורה לכן הפסיק מיד את תעניתו, ולא הסתפק בלימוד דברי תורה קלים יותר, והשתאו אלו מעיילים הרבה יותר מן התענית.

ט. מספרים על אחד הצדיקים מתלמידי הבעש"ט חק' שנכנס אליו יהודי וביקש ממנו דרך בעבודת השי"ת, אמר לו, בני יקורי, אני מבקש ממך מאומה כי אם כשאתה צמא לשתות המתן רגע אחד כדי לשבר את התאוה בהבחימת וזכורת זה תעלה במעלות התורה והיראה.

מסופר על אחד הצדיקים מבניו של הרח"ק רבי שלמה מקרלין ז"ע, שבילדותו מצאורו החסידים כשהוא אוהב ובוכה, כששאלוהו למה הוא בוכה השיב כי הוא רעב, שאלוהו והרי הפת בידך ומי מונע בעדך מלאכול, השיב, אך מה אעשה ואבי לימדיני שכאשר רעבים אין אוכלים... אכילה צריכה לבוא רק מתוך ישוב הדעת וכוונה נכונה ולא בחפזון.

י. והרח"ק רבי מרדכי **מסלונים ז"ע** היה אומר, בטעם הדבר מה שתלמידי הבעש"ט חק' כדוגמת הרח"ק רבי **מנחם מנדל מויעפסק ז"ע** ועוד התיישבו בטבריה, כי כשהיה **שטת חק'** הרי כבר ביטל ענין הסיוגים, ומאידך להאשיא את הגוף לחיות במנוחה זה ודאי לא יעלה על הדעת, ששמוע עם רוחניות אינם תאמים יחדיו כידוע, לכן הדין היה בטבריה שהחום שם גדול, והיו הניגונים מקצוואה והיו גרילים לקור גדול, ועל ידי זה פעלו סיוגים גם לא על עשיית סיוגים במכוון.

יא. כידוע היה **רביה"ק בעל אמרי חיים ז"ע** מרבה לעורר על דבר זה שבעוד שתענית קשה לגוף הרי בית הלשון מכונן ואפשר לפעול הרבה במשירתה, זכורני שפעם אחת הבחינו בחור נכנסנו כמה חברים אל הרבי ז"ע ושאלנו באיזה ספר לקבוע שיעורים בימינו תמידים כסדרם, והורה לנו הרבי לקבוע שיעור קבוע בספה"ק שמירת הלשון להחפץ חיים ז"ע.

אבן, רבי האמרי חיים ז"ע בפרישתו הגדולה כידוע לא היה נוהג להשתמש במילה 'אשה', ובמקום הצורך היה הכינוי 'אינו מינו'. פעם סיפר על הרח"ק רבי **ר' זושא ז"ע** בימי צעירותו, שכשהיתה עוברת לידו 'אינו מינו', היה מזוהר את עצמו להישמר והיה זועק "לא קלויטער", והוכיחו אותו בני החבריה שאינו מן הראוי לכנות כך בת ישראל, שאל אותם, וכי איל ע"ל לכנותם, שהרי לא יעלה על הדעת להעלות על דל שפתיו המילה 'אשה', אמרו לו שיאמר "אלומת קש", ומני אז אכן השתמש בביטוי 'אלומת קש'.
ומכ' מנהג חסידים ואנשי מעשה שלא להכיר שמה של ננות ביתו, כדאיתא בגמ' (שבת דף ק"ח, ב) אמר ר' יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי אלא לאשתי ביתי. **ובמהרה"ל** (לקו"ם, אות א) מובא שכשהיה קורא לאשתי אומר בלשון אשכנז "הערט איר ניש" כדרך העולם שהזוגין אין מוזכרין שמותיהם כשקוראין זה את זה או זו את זה.

יב. פעם פגש הרח"ק **מרפאשיץ ז"ע** באחד שהיה מרבה בתעניתים, וניכר היה, שהינו מתענה ומרגיש בעצמו שהוא אדם השלם, הוכיחו הרח"ק ואמר לו, מה לך להתענות ולייסר את בני מעיך, בעוד שלא חטאת אלא עם ראשך, ומה גופך אשם בחטאי מוחך. **בצה"ק טשערנאביל מצוואת הרח"ק ר' מרדכי ממשערנאביל ז"ע** התענו בימי שיש, וכן התנה הרח"ק **בסליוואר ז"ע** כאשר בנה השיכון באמריקה, התנה לכל האברכים שבנו את משכנם בשיכון סקוויאר שיש להתענות בימי שיש עד זמן מנוחה קטנה, **רביה"ק בעל אמרי חיים ז"ע** אמר שאין לקבוע היום תענית לציבור וכו"ל, אמנם הוסיף ואמר אברך היודע מרת נפשו וחפץ הוא לזכות לבנים כשרים מותר לו לצום בימי שיש עד אכילת טועמיה בלבד.